

виховання особистості, що передбачатиме високу освідченість, ініціативність та відповідальність кожного.

Луценко С.М.

кафедра управління та педагогічного менеджменту Сумського ОШПО

Феномен толерантності та котолерантності вчителя суспільних дисциплін як запорука демократизації навчально-виховного процесу

На сучасному етапі інтеграції України до Європейського Союзу реальним стає рух держави до стандартів діючої демократії й цивілізованого, соціально орієнтованого господарства. В таких умовах чітких обрисів набуває спрямування української освіти на досягнення нею сучасного світового рівня, оновлення її структури та змісту, форм та методів навчання, примноження інтелектуального потенціалу України, збільшення внеску в розвиток економіки, науки, освіти, культури країни й добробуту народу. Зміни, які відбуваються в інформаційній, технологічній, економічній, соціальній, комунікативній та інших сферах, пов'язані з ними динамізм і різноманітність знання та інформації, підвищують значення освіти й потребують адекватної системи її організації. Сучасні загальноосвітні заклади повинні надати молодому поколінню опорні знання, уміння, навички, які необхідні для подальшої життєдіяльності в умовах швидких соціально – економічних змін, сформувати уміння самоорганізації, саморозвитку.

Протягом останнього десятиліття ХХ століття у викладанні суспільних дисциплін в школі відбулися значні зміни, пов'язані з переглядом мети, змісту, характеру, форм та методів навчання. Вони викликані загальною тенденцією гуманізації та демократизації країн Європи. Гуманізація та демократизація стає одним із вихідних принципів системи освіти. Під цими поняттями розуміється створення умов для формування кращих якостей і здібностей дитини та вчителя, зміна стосунків між учителем та

учнем, повага до особистості, розуміння її запитів, гідності. Щодо процесу навчання це означає надання йому розвивального характеру, спрямування на саморозвиток особистості. Вчитель стає людиною, яка не вчить, а у якій навчаються. Настав час переходу від системи „вчитель навчає”, до системи „учень вчиться”. Сучасний вчитель суспільних дисциплін є менеджером навчального процесу і ефективність розвитку управлінської культури вчителя в процесі підвищення кваліфікації забезпечуватиметься завдяки наявності моделі управління навчальним процесом, що узгоджуватиме зовнішні, внутрішні потреби та можливості всіх учасників навчального процесу.

В умовах становлення свободи багато суспільних явищ, потребують нових механізмів, які ґрунтуються на громадянській компетентності та відповідальності. Поліетнічність українського суспільства, розмаїття культур, релігій та традицій в умовах демократії стають справжніми викликами для молодої людини на шляху до громадянської свідомості та вибору життєвої позиції. Виховання особистості з толерантною ментальністю є однією з основних проблем сучасності в зв'язку з глобальними змінами та неврівноваженістю світу, в якому вони відбуваються. Тому толерантна свідомість повинна стати особистісною характеристикою самих педагогів.

Декларація принципів толерантності, прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 16 листопада 1995 р., визначає толерантність як „... повагу прийняття й розуміння багатоманітності культур нашого світу, наших форм самовираження і способів вияву людської індивідуальності ..., гармонію в багатоманітності..., активне ставлення, що формується на основі визнання універсальних прав та свобод людини”. Саме в такому розрізі стає зрозумілою внутрішня мотивація до толерантної поведінки.

Феномен толерантності та котолерантності давно цікавить вчених. В психолого – педагогічній літературі відзначається, що існують різні підходи до формулювань та визначення цих понять: фактор стійкості до стресових ситуацій (Шебураков І.Б.), системоутворюючий елемент світогляду (Луковицька О.Г.,

Мольденгауер М.В., Малхозов Ф.М., Солдатова Г.У.), механізм врегулювання інтолерантної поведінки у контексті міжгрупових та міжособистісних відносин (Асмолов А.Г., Бондирев С.К., Гудков Л.Д.) .

Незважаючи на різні підходи до вивчення толерантності , автори єдині в розумінні сутності толерантності : психологічна готовність до співпраці , до діалогу вільних суб'єктів, активна соціальна позиція, терпиме ставлення до Іншого.

Враховуючи філософські підходи до визначення толерантності, толерантність виступає на міжособистісному рівні як результат взаємодії вільних суб'єктів. Котолерантність визначається як характеристика системи толерантних міжособистісних відносин у групі, зорієнтованих на розвиток групової толерантності, що реалізується через практичну особистісно – зорієнтовану діяльність. Отже, під толерантністю педагога слід розуміти характеристику соціально – активного педагога, зорієнтованого на збереження власної свободи в особистому, професійному, суспільному плані; який поважає свободу учня та вчителя, розуміє та поважає культурні, конфесійні, соціальні нахили учнів та інших учителів, здійснює професійну діяльність в сучасному життєвому просторі на основі діалогу та співробітництва, співпраці та співрозвитку. Педагогічна котолерантність передбачає толерантну педагогічну взаємодію, орієнтовану на розвиток групової толерантності педагогів в практичній гуманістично – зорієнтованій діяльності. Альберт Швейцар , великий гуманіст ХХст., сказав: „ Не через почуття доброти щодо інших я миролюбний, терпеливий та привітний. Я такий тому, що в такій поведінці я забезпечую собі глибоке самоствердження”. Саме у вчителя суспільних дисциплін як менеджера навчального процесу повинні бути сформовані такі якості як толерантність та котолерантність.

Отже, толерантність та котолерантність розширюють уявлення про світ, культуру свого краю, вчить відносинам добросусідства та взаємодії не тільки у навчально – виховному процесі , але й протягом всього життя особистості.